

Egdene og de ti bud

Vårherre og de ”rappfotede menn”. Idrett og kristendom på Sørlandet.

De av oss som var til gudstjeneste 8. søndag etter pinse, i år 22.7. 2007, hørte blant annet dette lest fra lesepulten:

Han bryr seg ikke om hestens styrke
og har ingen glede av rappfotet mann.
Herren har behag i dem som frykter ham
og venter på hans miskunn.

Da forstår de fleste at det ikke har vært lett for gutter eller menn å drive med idrett i ”Bibeltet”, der vi tar alt som står i Bibelen bokstavelig. Nei, guttene og mennene skulle frykte Herren og vente på ham. Det ville bare distrahere å drive idrett. Hos Timoteus heter det at idrett er nyttig til lite, men gudsfrykt til alt både i dette livet og det neste.

Temaet til behandling er idrettssynet i kristne miljøer på Sørlandet med et sterkt fokus på hvilken rolle budet om å helligholde hviledagen spilte i denne sammenhengen.¹ Tidsspennet er perioden fra slutten av mellomkrigstida og fram til vår egen tid. Mine mer enn 50 informanter, som utgjør hovedmaterialet for avhandlingen, kommer fra kristiansandsområdet. Til tross for dette er det gode grunner til å tro at mine funn har relevans for et større område.²

Våren 1937 startet en stor diskusjon i kristiansandsområdet om idrettsutfoldelsen blant kristne der blant annet synet på søndagen var sentral. Etter krigen gikk diskusjonen videre. Kristne ville drive idrett, men i en lang periode, til helt ut på 1970-tallet spilte diskusjonen om helligholdelsen av hviledagen en viktig rolle. Framstillingen legger vekten på beskrivelse, men inneholder også viktige ansatser til forklaring av hvorfor det gikk som det gikk.

”... nyttig til lite” – idrettsutfoldelsen og helligdagen før 1940

Det var det tredje bud som kom mest i fokus da egdene diskuterte idrett og kristendom. La meg gå rett på og si at det var våren 1937 det startet – i Mandal. Samleren, eller Den Lille samler, et lite kombinert misjons- og nyhetsblad utgitt i mandalsregionen hadde stilt spørsmål om kristne og idrett. Lederartikkelen i Samleren var krystallklar: “Ser du at det er en hindring for ditt kristenliv ... Riv ditt øie ut, hugg din hånd av.”³ Dette fikk redaktøren i Mandals Avis, Einar Holmer Hoven, til å reagere, og i en leder karakteriserte han dette restriktive synet på idretten som “selvgode ord til en ungdom de ikke forstår”, og at det ble opplevd “som falsk musikk fra syke sinn”.⁴ Kort tid seinere skrev sekretæren, Rolf Knudsen,

i Sørlandets kristelige Ungdomsforeninger et innlegg i *Det kristelige Ungdomsbladet* som ble utgitt av den da ni år gamle organisasjonen SKU. SKU hadde sitt hovedsete i Ynglingeforeningen i Kristiansand og hadde blitt etablert i 1928 etter et brudd med Norges Kristelige Ungdomsforbund (NKUF). Flere av de kristelige ungdomsforeningene på Sørlandet tilknyttet NKUF hadde lenge reagert på at organisasjonen fokuserte for mye på såkalte "humane" temaer og ikke på de spesifikt kristelige. Idrett var et av disse humane temaer. Den liberale teologi var også et av stridsspørsmålene i NKUF.

Den skrivende sekretæren hevdet at ungdom sitter hverdag som helligdag "klistret" foran radioapparatene, spent på hva sportskonkurransene resulterer i. Men det er ikke bare passivt lyttende ungdom Knudsen beskriver. Han viser også til den kristne ungdommens engasjement både på fotballbaner og i hoppbakken. Skildringen i fortsettelsen viser at han selv må ha følt dette på kroppen:

å sveve gjennom luften på et par ski, ... den vidunderlige dirren i kroppen under svevet, eller den intense spenning som først får utløsning i nedslaget.⁵

Artikkelforfatteren beskriver en eksistensiell krise i fortsettelsen.

Det var vårt liv å spille fotball, å hoppe på ski o.s.v. Og vi innrømmer at for mange av oss var det her den siste store kamp stod – sporten eller Kristus. Det kostet å melde sig ut av idrettsklubben, men Kristus ble oss for sterk, og konkurransesporten måtte vike for kristenlivet.⁶

Han presenterer et enten–eller, men er rask til å poengtere at kamper og konkurranser ikke er synd. Bruddet med konkurransesporten må likevel inntre på et eller annet tidspunkt for den kristne, av tre årsaker:

1) Det moderne rekordjageri legger beslag på tid og krefter, ti "den legemlige øvelse er nyttig til lite". 2) Konkurransene blir systematisk henlagt til søn- og helligdager og hindrer oss derfor i å bruke dagen som hviledag for kropp og sjel. 3) Ånden på sportsplassen og særlig i festingen som følger med blir oss fremmed.⁷

En knapp måned etter at sekretæren hadde skrevet i *Det kristelige Ungdomsbladet* arrangerte Kristiansand Ynglingeforening et stormøte i Ynglingeforeningen der speiderne, idrettsforeningene og de kristelige ungdomsforeningene var spesielt innbudt. Res.kap. Gundersen skulle tale over emnet: "En rett søndag – stevner på søndag". Denne onsdagen i april var Ynglingeforeningen fylt til trengsel, folk satt i ganger og trapper. Det var mellom 500 og 600 mennesker til stede. Det var ingen tvil om at emnet fenget. Fædrelandsvennen uttaler at det "kunde ikke presses et menneske til inn, så tett stod man over alt".⁸

Ei uke seinere arrangeres nok et møte – man hadde ikke blitt ferdige med samtalen om bruken av søndagen. En av idrettslederne satt følgende tekst inn i Christiansands Tidende:

Idrettsmenn og andre interesserte bedes møte i Ynglingeforeningen i morgen aften.

Det blir en kort innledningstale av pastor Gundersen hvorefter samtale. Det er å håpe at især riktig mange idrettsledere fra de forskjellige sportsgrener møter op. Klubbformennene og styret i de forskjellige idrettskretser samt Distriktslagets styremedlemmer vil det være svært gjildt å se på møtet i morgen aften. Spørsmålet som skal drøftes er ganske enkelt hva man kan gjøre for å avlaste søndagen for de mange stevner. Det skal ikke være et vidnemøte, men kameratslig samtale for om mulig å finne veier ut av uføret.⁹

En henstilling til bystyret, ført i pennen av pastor Strømme, ble fremmet og enstemmig vedtatt:

Massemøte av ungdom i Ynglingeforeningen retter en inntrengende henstilling til bystyret om å vedtektsbestemme lørdagslukning kl. 13 for alle yrker samt gjøre fortlgang med opparbeidelse av ny idrettsplass for at så mange stevner som mulig kan avvikles på lørdag.¹⁰

Hvilken betydning hadde egentlig disse to stormøtene?

For det første. De kristne grupperingene og idrettsklubbene – ild og vann – satte hverandre stevne og ville samtale om et felles utfordring. De kom endatil fram til en midlertidig løsning. Den enstemmige henstillingen gikk videre til bispemøtet høsten 1937 i forbindelse med drøftinger omkring helligdagslovgivningen.

Ut over dette kom det to forskjellige resultater som er viktig for forholdet mellom idrett og kristendom. Med bakgrunn i de to møtene i Ynglingeforeningen kom ledere i Sørlandets Kristelige Ungdomsforeninger og Oddersjaa sammen og planla å arrangert sportsandakter. Oddersjaa stilte Kuliahytta til disposisjon, og SKU-lederne hadde andaktsholdere. Dermed ble det sportsgudstjenester allerede før krigen.

På de to møtene i Ynglingeforeningen var også et annet tema vært oppe: sportsskapper. Det kom fram at det lenge hadde vært planlagt å etablere slike i området. Det første sportsskappellet – Kjærrane – ble ikke etablert før krigen, men umiddelbart etter krigen i 1946.¹¹

Dette er små signaler om at et annet syn på forholdet mellom idrett og kristendom er emning. Sportsgudstjenester på Kuliahytta og tanken om et sportsskappel eller to sier noe om tankens jordledning. Lederne i de kristne grupperingene har sett iveren og lysten etter å være fysisk aktive. Flere og flere gikk tur i skog og mark i byskogen rundt Kristiansand. Dette måtte vel også kunne godtas for kristne. Da kunne være sportsgudstjenester og sportsskapper være midler som legitimerte friluftsliv på søndager. I neste omgang ble dette med på å bane vei for idrettsengasjement blant de som la det meste av sine fritidsaktiviteter til en kristelig sammenheng.

... først måtte friluftslivet kristnes, deretter stod sporten for tur

Den sterke aktivitetstrangen hadde blitt sporet av fem års idrettsstreik under krigen. Ungdom ville være aktive i friluftsliv og idrett. En av informantene mine snakker om et sug etter å være med, og det var enormt. Sportsskappellet Kjærrane ble i løpet av få år så populært at det

måtte utvides. Det var ytterligere en oppfordring fra kristelig hold om at det var viktig å ta vare på kroppen, dvs. drive idrett og friluftsliv og få et gudsord med på veien var viktig på søndager. Dette ble viktig på begge sider av Kristiansand i 1957 da Gillshytta ble etablert. Dette forstår jeg som en viktig strategi – først måtte friluftslivet kristnes, deretter stod sporten for tur.

Men enkelt var det ikke. Den som ville drive idrett etter krigen måtte argumentere godt for seg. Konkurranser og trening på søndager var svært lite ønskelig sett fra de kristne gruppenes ståsted. Noen ga seg ikke, de ville drive idrett. Samtidig som de ville være en del av et kristent fellesskap. Andre fikk så sterke tilbakemeldinger på at de var på syndens vei at de sluttet å drive idrett. Søndagsidretten var den viktigste og mest seiglivet motforestillingen fra kristent hold mot idrett og idrettsaktivitet. Dette har med det tredje bud å gjøre.

Like etter krigen var samfunnet i stor grad todelt. Den som tilhørte det kristne miljøet levde hele sitt sosiale liv i dette miljøet. Idrettsmiljøet var ikke en del av det kristne miljøet – det ble karakterisert som verdslig. I idrettsmiljøet var det en del bannskap, alkoholbruk og fester med dans. Slikt drev ikke kristne med, de burde leve etter sangstrofen: "Der hvor din frelser ute stenges, der må du ikke selv gå inn." Kristne kunne nok gå inn i idrettsmiljøet, men da måtte det være for "å vitne om Jesus". Å drive idrett var utelukket.

Mange av dem som hadde sin gang i det kristne miljøet visste litt om hvor heftig idrettsinteressen kunne bli blant ungdommen, så derfor ble det advart mot sportsgalskapen. Det farlige var at sporten kunne ta helt overhånd slik at den kristne tro kom i annen rekke. Resultatet kunne bli frafall fra kristen tro.

Dette relativt rigide systemet med tre barrierer for idrettsengasjement blant kristne, løser seg opp etter hvert. Hva er det som fikk det til å forvitne?

Ovenfor har jeg nevnt friluftslivet som brekkstang – friluftslivet ble først frelst, deretter kom sporten. Disse to hang delvis sammen – begge var aktiviteter der kroppen ble brukt.

En del idrettsutøvere, flere på godt sørlandsk nivå, ble omvendt til kristen tro før, under og etter andre verdenskrig. De ble kristne på et tidspunkt da idrettskarrieren var på hell, eller over. De hadde blitt lagt merke til på idrettsbanen, og mang en unggutt langt inn i de kristne grupperingene hadde hatt disse som sine helter. Det ble lagt merke til at de ble omvendt til kristen tro, fordi de engasjerte seg i det kristne miljøet. Idretten tok mindre av deres tid, fokuset i livet ble et annet. Dette kan illustreres med referat i Fædrelandsvennen fra en gudstjeneste:

Thorbjørn Høgeli, turneren med nærmere 10 sørlandsmesterskap i turn, åpnet møtet. Han "kom med dypt følte og personlige betraktninger" i tilknytning til salme 96 "– Når synderen trett ser sin våde –" "

Han hadde som så mange andre helt til for et par år siden tenkt som så: – jeg lever bare en gang og får da ta med det som bys. – Men han følte at tomheten bare ble større og merket uroen i samvittigheten. Men så førte Gud ham sammen med mennesker som hadde gitt sitt liv til Ham. Og siden da ble det et rikt og lykkelig liv. For kristendom det er glede.

Høgeli sluttet med en inntrengende appell om å si "Ja" til Jesus og få den fred og

glede som alle mennesker trenger. Og direkte henvendt til idrettsfolkene sa han: – Hvis en idrettsmann bestemmer seg til å bli en kristen, så betyr det ikke at han skal slutte med idretten. Gud har gitt oss en dyrebar gave i vår kropp, og den skal vi styrke ved idrett. Men idretten må ikke bli et mål, bare et middel. Da kan en leve etter det stolte ordet: – En sunn sjel i et sunt legeme.¹²

Før krigen måtte den som ble omvendt til kristen tro slutte med idrett. Jeg finner ikke noen som klarte å kombinere sterk idrettsaktivitet og tilhørighet til en kristen gruppering før krigen. Etter krigen ble det endring på dette. Torbjørn Høgeli og andre idrettsutøvere med karrieren bak seg hadde opplevd så mye fint og flott i sine gamle klubber at det ble umulig å avskrive dem. De ville selvfølgelig ”nå dem med evangeliet”, som det het, og det var nok etter hvert det viktigste. Derfor opprettet noen av disse nyomvendte, sammen med noen unge gutter fra de kristne miljøene, ”Idrettsgjengen” vinteren 1950. De har drevet sitt arbeid helt fram til i dag.¹³

Like inn på 1950-tallet opprettet bispedømmet, etter initiativ av biskopen selv, Johannes Smidt, en kirke-idrett-komite som skulle arbeide for bedre forhold mellom idrett og kirke.¹⁴ I tillegg holder den samme biskop på et større møte i idrettskretsen lokalt en tale om kirken som har vært ”enøyd” og bare tatt hensyn til folkets åndelig vel.¹⁵ Biskopen var klar over at legemet ikke var tatt tilstrekkelig hensyn til, og han ville at kirken og idretten skulle samarbeide om folkets legemlige og åndelige vel.

Like etter krigen hadde den delte idrettsbevegelsen – arbeider- og borgeridretten – fusjonert og blitt en stor og toneangivende organisasjon også på Agder.¹⁶ Det ble etter hvert stuerent å delta i idrett for alle grupper i befolkningen. Idretten ble også viktig i gjenoppbyggingsarbeidet etter annen verdenskrig. Vi skulle alle integreres i Gerhardssens sosialdemokratiske Norge. Og det gikk jo slik også – etter hvert.

Søndagsidretten og endringsagentene

Start har vært det store flaggskipet i sørlandsk idrett siden 1960-tallet. I 1955 kom den første med bakgrunn fra kristne grupperinger inn på Starts A-lag. Siden kom det flere, og de ble toneangivende og fikk gjennomført endringer i det sosiale miljøet i klubben. Det samme skjedde også i andre klubber i området. Idrettsfolk fra de kristne miljøene ble med på høyeste nivå og gikk inn og fikk til endringer i de sosiale miljøene i idrettsklubbene.¹⁷

Fredrik kom med på Startlaget fra 1955, Bjørn og Sverre, som siden kom med, forteller følgende om søndagsidretten på slutten av 50-tallet og ut over på 60-tallet:

Da min far sluttet i Blandetkoret kom dirigenten til meg og ville ha meg med. Jeg var vel ca. 23/24 år. Han siterte et bibelvers: ”Den legemlige øvelse er nyttig til lite, men gudsfrykt til alt.” Dette er jo sant i et evighetsperspektiv. Men likevel er det viktig å holde kroppen i godt gjenge. Det var godt da jeg spilte på Start, og det er godt i dag. Dette var de små stikkere du kunne få. Ikke noe alvorlig. Det var ikke mange slike jeg fikk. Men jeg følte noe på at folk ikke likte at jeg spilte på søndagene. Siden andre i menigheten ikke spilte på søndagene kom jeg nok i et litt ublidt lys. De som ikke spilte på søndagene fikk et skinn av å være mer kristne enn

de som spilte på søndagene. Men jeg tok ikke dette så nøye. Jeg mente jeg hadde en oppgave med å spille i Start med min kristne holdning.¹⁸

Da jeg begynte å spille søndagskamper for Start husker jeg en episode av advarsel. Jeg gikk over Torvet, endatil med Bibelen under armen, siden jeg skulle på møte. Der traff jeg en som sa: "Er du en kristen enda?" Jeg bekreftet at jeg var det, og stilte et motspørsmål: "Er det noe å lure på?" "Ja, du spiller jo kamper på søndagen." Det er tydelig at noen har begynt å prate seg imellom. Dette må ha vært enten høsten 57 eller våren 58. Det kan se ut til at noen tenkte slik at hvis man spilte kamper på søndagen da betyr fotballen mer enn det å være en kristen.¹⁹

Jeg hadde en glidende overgang fra ikke-kristen til kristen. Parallelt med dette var jeg svært engasjert i fotballspilling på høyt nivå. Det var ikke mulig å få noe sterkt engasjement i kristen gruppering i de årene jeg var mest aktiv i fotballen. Jeg gikk på møter søndag formiddag når jeg hadde mulighet for dette. De fleste i miljøet på bedehuset uttrykte seg positivt over at jeg var aktiv i fotballen, men de kunne ikke skjønne at jeg kunne spille fotball på søndagen. Det var søndagsidretten som var problemet. De brukte også ordet synd om dette forholdet. Disse enkeltreaksjonene fikk ikke noen konsekvenser for meg. Fotballsparkinga mi var ikke noe problem for meg. Dette var jeg helt trygg på. Når jeg først var idrettsmann, måtte jeg være med på idrettens premisser. Det var der jeg skulle leve som kristen.²⁰

Det kom inn nye momenter i synet på idrett i denne tida. Den som drev idrett måtte for det første ha solid rot i det kristne miljøet: Fredrik var søndagsskolelærer, Sverre gikk på bedehuset og var fast tilhører på møtene og sterkt engasjert. Bjørn engasjerte seg også i kristen sammenheng. For det andre måtte de være misjonærer: Sverre var trygg på seg selv og ville være i fotballmiljøet på idrettens premisser. I klubbavisa "Starteren", som fra tid til annen hadde sportsandakter i spaltene, kommer Sverre med følgende oppfordring til sine medspillere:

Stopp, din veg deg fører mot fortapelsen ... Kanskje du også er på den vegen? ... Jeg vil håpe at for en av dere startere vil bønnen nedenfor leses også med hjertet. Bønn: Kjære Far i himmelen. Jeg som vet at jeg mangler lite på å bli en kristen, hjelp meg nå til å ta skrittet fullt ut. Jeg vet at det var for min synd du døde på korset og at jeg ved å ta i mot denne gave kan kalle meg en kristen. Hjelp meg å bekjenne min synd for deg – jeg vet at det er å tro og Joh. 3. 16 forteller at hver den som tror på deg ikke skal fortapes, men ha evig liv. Jeg begynner nå og du må lede meg videre. AMEN.²¹

Ovenfor har et tredje moment i vurderingen av idretten vært trukket inn. Bjørn, Sverre og Fredrik var endringsagenter som stod opp for ett nytt syn på idrett. De var rakryggede gutter som stod for en støyt både kroppslig og kristelig – de var forbilder som avtvang respekt og skapte endring i idrettssynet blant kristne. En liten digresjon i denne

sammenhengen. Informanten Fred hadde omkring 1950 sluttet med aktiv fotball og hadde sagt nei til deltakelse på juniorlandslaget. Han hadde fått høre fra sitt kristne miljø at han som var et forbilde for de unge ubefestede sjelene i kristne sammenhenger måtte slutte med fotball. Bare noen år seinere har endringen skjedd; guttene fra de kristne grupperingene måtte, nær sagt, for enhver pris fortsette med fotball – de var gode forbilder.

Søndagsidrett og pragmatisme: ”Det må da være bedre å løpe i skogen og tenke på Gud, enn å sitte i kirken og tenke på at man skulle ha trent.”

Fram mot 1970-tallet strømmet det på med ungdom fra de kristne kretsene som ville drive idrett. Fra 1970-tallet kom også jentene med. Dette førte til at flere klubber på Sørlandet ble karakterisert som kristne. Oddersjaa og Start var ordinære klubber som fremsto svært skikkelige i alt de foretok seg. Men at Oddersjaa ble ansett å være en kristen klubb på 1970-tallet, er ikke til å undre seg over. En lærerstudent som tidlig på 1970-tallet flyttet fra Østlandet til Kristiansand og engasjerte seg i Oddersjaa, forteller følgende:

Relativt fort søkte jeg kontakt med langrennsmiljøet i byen i Oddersjaa. Min mor kom en gang til å kalle Oddernes menighetshus for Oddersjaa menighetshus. Dette passer langt bedre enn man tror. På den tida jeg kom inn i klubben var den nærmest som å betrakte som en menighet. 70-90 % av dem som var med i klubben var kristne. Dette var helt eksepsjonelt, men klubben har hatt dette stempelen helt til nylig. De kristne fantes både på aktivsida og på ledernivå i klubben. Dette var ikke nytt i 1973, men jeg vet ikke sikkert hvor langt tilbake dette strakk seg. Miljøet i klubben ble sterkt preget av dette. Livsførselen i laget ble preget av dette. Vi vet jo hva idretten kan stå for i så måte ikke minst når det gjelder forholdet til alkohol. Det var første gang jeg opplevde at det ble sunget et kristelig bordvers. Dette var et positivt sjokk.²²

Jentene på stafettlaget til Oddersjaa omkring 1980, som for øvrig fikk bronsemedalje i et NM, forteller at de hadde bønnemøte kvelden før de skulle gå renn. Men de ba aldri om at Gud måtte gi dem seier.²³

For å vise ytterligere hvor akseptert det ble at kristne kunne engasjere seg i idrett hadde en av A-lagsspillerne til Start blitt ansatt i en misjonsorganisasjon. Han hadde fått aksept for å prioritere fotballspillinga hvis det kom til en konflikt mellom fotballspillinga og misjonen.

Like etter krigen var det tre barrierer som hindret mange kristne ungdommer i å satse på idrett. Den viktigste var søndagsidretten. Deretter kom det å bevege seg inn i et miljø som var verdslig og som ofte stod for ting som kristne burde holde seg unna: alkohol, bannskap og dans. Til sist kom idrettsintensiteten som kunne fortrenge den kristne tro. Disse tre får gradvis redusert innflytelse på kristne ungdommer. Det idrettslige miljøet ble mange steder bedre, blant annet ved at kristne idrettsutøvere tok opp problemene både med bannskap og bruk av alkohol. Forholdene bedret seg flere steder, og idrettsmiljøene ble akseptable også for kristne ungdommer. Ungdommer fra flere miljøer kom sammen i idretten og utviklet kameratskap og vennskap. Det todelte samfunnet forvitret.

Idrettsengasjementet var ikke lenger noen trussel for den kristne tro.

Motstanden mot søndagsidretten var nok den som holdt seg lengst av barrierene. Jentene på stafettlaget til Oddersjaa diskuterte på slutten av 1970-tallet hvordan de skulle forholde seg til det tredje budet. De relaterte dette til trening. Etter en lengre meningsutveksling kom det forløsende ord fra ei av jentene: "Det må da være bedre å løpe i skogen og tenke på Gud, enn å sitte i kirken og tenke på at man skulle ha trent."

I 1976 ble forløperen til Kristen Idrettskontakt, KRIK, etablert. Organisasjonen tok utgangspunkt i en gruppe kristne orienteringsløpere som på større orienteringsstevner hadde sittet i skaukanten, sunget sanger og hatt improviserte bønnemøter. En rekke sørlendinger sammen med han som blir sett på som grunnleggeren av KROK – Kristen Orienteringskontakt, Kjell Markset, var viktige. Da det ryktes i Vest-Agder orienteringskretsen at KROK var dannet, ble dette sak på styremøtet i kretsen. Flere trodde at det skulle stiftes en kristen klubb. Da styret fikk klarhet i hva KROK skulle være, forsvant kritikken. Det var aldri meningen at verken KROK eller KRIK skulle bli idrettsklubber for kristne. Redselen for etableringen av en slik kristen klubb forteller blant annet om at kristne orienteringsløpere utgjorde en stor prosent av medlemmene i kretsen. Hvis alle kristne samlet seg i den nystiftede klubben, ville denne kunne utgjøre en fare for eksistensen til andre klubber.

KROK tok opp flere temaer på sine møter og i publikasjoner. Søndagsidretten er ett av disse som blir problematisert. I en publikasjon ble ledere i kristne organisasjoner intervjuet om idrett og idrettsaktivitet. Alle mener at idrett er bra, men Gunnar Prestegård, generalsekretæren i Indremisjonen vil "advare mot søndagsidretten, fordi den vil distrahere en på hviledagen, som skal holdes hellig."²⁴

Da KRIK ble etablert i 1981 hadde den et solid tyngdepunkt på Sørlandet. Av seks innbydere til etableringen var fire fra Sørlandet – alle idrettsfolk. Kjell Markset er kategorisk når han bedømmer bruken av søndagen:

I KROK og KRIK la vi svært tidlig død debatten om søndagsidretten. Skulle du være med i idrett måtte du akseptere at søndagen ble brukt til idrett. Realismen – skulle du satse på idretten så måtte søndagen tas i bruk. Du fikk heller ta med deg noen gudstjenester når du fikk tid – off season.²⁵

Dette ble den pragmatiske holdningen til idrett som har gjennomsyret KRIK og for den saks skyld alle idrettsinteresserte med tilhørighet til de kristne miljøene. Idrett har blitt totalt akseptert. Søndagsidretten – det tredje budet – var den siste barrieren mot idrettsaktivitet som falt. Idrettsutøvere fra de kristne grupperingene ser på seg selv og sitt talent for idrett som en gudgitt gave som skal utvikles. Det gudgitte skal foredles så langt det lar seg gjøre. Slike tanker kom med styrke fra midten av 1970-tallet. Fram mot vår tid har slike tanker eller forkynnelse som det heter i kristne kretser, fått enda mer kraft. Jesus Kristus og han korsfestet og det ene nødvendige er fortsatt sterkt til stede i kristne grupperinger. Men Gud som skaper har fått en mer framtrædende plass i forkynnelsen.

Teoriens jordledning: En kristen organisasjons forhold til egne idrettsforbilder

I det foregående har endringen i kristnes holdning til idrett og idrettsaktivitet med særlig henblikk på søndagsidrett på Sørlandet vært i fokus. En kristen landsdekkende organisasjons endring på dette feltet skal i avslutningen trekkes fram. Norsk Luthersk Misjonssamband gjennomgikk omkring 1990 en endring fra en negativ vurdering av idrettsengasjement til en langt mer aksepterende. Organisasjonen er kristelig konservativ og var vel den siste kristne gruppering som aksepterte kristnes intense idrettsaktivitet. Spørsmålet blir da hvorfor dette skjedde omkring 1990?

KRIKs leder Kjell Markset uttrykker seg slik: "Misjonssambandets syn på idrett ble snudd på hodet – fra avvisning til aksept – etter at Kristen Skjeldal og Solveig Pettersen ble dyktige idrettsutøvere."²⁶

Dette kan ved første blick virke utillatelig enkelt som forklaring på at en konservativ kristen organisasjon aksepterer at idrettsaktivitet, som opptar nærmest all tid, skal ha prioritet framfor engasjementet i kristen sammenheng. De to idrettsikonene med bakgrunn fra NLM og med sin kristne profil har gjennom sin idrettsaktivitet – praksis – fått til en endring i NLMs syn på idrett og idrettsaktivitet. Når det gode mennesket fra Bulken Idrettslag på Voss med en klar kristen bekjennelse velger å satse hardt på idrett og utelukkende får positive tilbakemeldinger fra det idrettslige miljøet på sin adferd i skiløypa og utenfor, må noe skje med oppfatningen av idrett i NLM. Solveig Pedersen ligger ikke langt tilbake for en tilsvarende beskrivelse.

Med andre ord – idrettspraksis først – og siden praksis gikk så greit og ingen ting galt eller spesielt ubehaglig inntraff, endres teorien og synet på idrett og idrettsaktivitet. Dette er teoriens jordledning. Inn i et slikt mønster kan også synet på søndagsidretten plasseres.

KILDER OG LITTERATUR

Christiansands Tidende, april 1937: 15

Det kristelige Ungdomsbladet, mars 1937, årgang 1, nr. 3

Familien, september 1980, nr. 19

Fædrelandsvennen, april 1937, 8

Fædrelandsvennen, november 1950: 15

Fædrelandsvennen, mars 1953: 17

Justvik, Nils Martinus 2007. *Kristenfolkets forhold til idrett. Endringer på Sørlandet i etterkrigstida*. Det teologiske fakultet. Universitetet i Oslo. Acta Theologica nr. 16

Kristen O-kontakt 1978

Mandals Avis, mars 1937: 9

Salme 147.10

Samleren, mars 1937: 6

Starteren, Organ for Idrettsklubben Start, 1969

Statsarkivet i Kristiansand: Bispearkivet: Agder bispedømmeråd, boks 37

Sødal, Reidar 1999 "Idrettsgjengen – 50 år. Domkirkens menighetshus 8. des. 1999." Tilbakeblikk v/ R/S. Foreligger som manus.

NOTER

¹ Artikkelen bygger på min doktorgradsavhandling fra 2007 med tittelen: *Kristenfolkets forhold til idrett. Endringer på Sørlandet i etterkrigstida*.

² Justvik 2007: 368-377

³ Samleren 6. 03 1937.

⁴ Mandals Avis 9. 03 1937.

⁵ Det kristelige Ungdomsbladet, mars 1937, nr. 3

⁶ Ibid

⁷ Ibid

⁸ Fædrelandsvennen 8. 04 1937

⁹ Christiansands Tidende 15. 04 1937

¹⁰ Ibid

¹¹ En av dem som var til stede på møtene, den seinere res.kap. Olav Kristian Strømme i Domkirken i Kristiansand, hadde erfaring fra etableringen av Norges første sportskapell – Nordmarkskapellet. Kapellet ble etablert i 1934. Strømme var på dette tidspunkt teologistudent i Oslo.

¹² Fædrelandsvennen 15.11 1950.

¹³ Sødal 1999.

¹⁴ Statsarkivet i Kristiansand: Bispearkivet: Agder bispedømmeråd, boks 37.

¹⁵ Fædrelandsvennen 17.3.1953. I referatet fra møtet nevnes det at salen var fylt til siste plass. Av de tilstedeværende var det "representanter fra Kristiansand og bygdene – fra forskjellige kategorier. Helt fra Iveland var det kommet to drosjer med interesserte."

¹⁶ I begynnelsen av november 1945 ble Vest-Agder Idrettskrets etablert.

¹⁷ En hel rekke av informanter forteller om innslaget av unge idrettsgutter fra kristne miljøer og deres positive innvirkning på idrettsmiljøene.

¹⁸ Informant Fredrik

¹⁹ Informant Bjørn

²⁰ Informant Sverre

²¹ Starteren 1969

²² Informant lærerstudent. Ble landslagssjef i langrenn på 1990-tallet.

²³ Familien 9. 09 1980: 84. Intervju med stafettjentene fra Oddersjaa.

²⁴ Kristen O-kontakt 1978.

²⁵ Sitat fra intervju med Kjell Markset.

²⁶ Kristen Skjeldal og Solveig Pettersen (gift Pedersen) var begge oppe på et internasjonalt høyt nivå i langrenn omtrent samtidig fra tida omkring 1990 og framover